

1990-01-01

การพัฒนาสังคม ขบวนการของทหาร กับความมั่นคงของชาติ

เทอดศักดิ์ มารมย์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/cujss>

Part of the [Social and Behavioral Sciences Commons](#)

Recommended Citation

มารมย์, เทอดศักดิ์ (1990) "การพัฒนาสังคม ขบวนการของทหาร กับความมั่นคงของชาติ," *Journal of Social Sciences*: Vol. 27: Iss. 0, Article 17.

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/cujss/vol27/iss0/17>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Social Sciences by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

การพัฒนาสังคม บทบาทของทหาร กับความมั่นคงของชาติ

พลตรีเทอดศักดิ์ มารมย์*

สังคมกับการเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และในทุกสังคม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สังคมไทยเรานั้นก็ได้เปลี่ยนแปลงไปจากรูปลักษณะเดิมเป็นอย่างมาก เช่น สถาบันการปกครอง ก็ได้มีวิวัฒนาการหลายยุคหลายสมัย จนกระทั่งเปลี่ยนมาเป็นระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ส่วนสถาบันเศรษฐกิจก็ได้เปลี่ยนจากเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมมาเป็นเกษตรกรรมแบบใหม่ รวมทั้งพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรมด้วย การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้แบบแผนชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปด้วย สำหรับปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นประกอบด้วย¹

1. ปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้ก็คือ ปัจจัยต่าง ๆ ที่อยู่ภายนอกตัวบุคคลหรือกลุ่ม หรือชุมชนที่ถูกผลกระทบของปัจจัยนั้น ๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบแผนพฤติกรรมของความสัมพันธ์ และการกระทำระหว่างกันทางสังคม ปัจจัยภายนอก ได้แก่

1.1 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหรือสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ เช่น ภาวการณ์ออกเฉียงเหนือของไทยจะมีสภาพแห้งแล้งกว่าภาคอื่น ๆ ของประเทศ ทำให้ประชาชนทำเกษตรกรรมไม่ได้ผล หรือบางแห่งทำไม่ได้เลย ก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานและย้ายถิ่นไปอยู่ในกรุงเทพฯ และที่อื่น ๆ

* รองผู้อำนวยการส่วนกิจการพลเรือน กอ. รมร. / หัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์ ศสร.

¹ สมศักดิ์ ศรีต้นดิษฐ์, สังคมไทย แนวทางวิจัยและพัฒนา, แพร่พิทยา, ม.ป.ป. หน้า 151-154.

1.2 การเปลี่ยนแปลงทางค่านิยมประชากร อัตราการเกิดและตายย่อมส่งผลกระทบต่อโครงสร้างประชากรของสังคม การที่ประเทศไทยเคยมีอัตราการเกิดของประชากรค่อนข้างสูงแล้วลดลงมาอย่างมากเนื่องจากผลสำเร็จของการรณรงค์คุมกำเนิด ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางค่านิยม ท้ายอายุ การศึกษาและบริการทางสังคมอื่นๆ

1.3 อิทธิพลจากวัฒนธรรมอื่น เนื่องจากสังคมไทยได้รับวัฒนธรรมจากต่างชาติทั้งในรูปของการติดต่อโดยตรงและในรูปของการติดต่อผ่านสื่อชนิดต่างๆ ทำให้มีผลกระทบต่อค่านิยมและความเป็นอยู่ของประชาชน ซึ่งปัจจุบันนี้ได้มีการยอมรับวิถีชีวิตแบบ “สากล” มากยิ่งขึ้น เช่น ในเรื่องการแต่งกาย หรือรสนิยมในการรับประทานอาหาร และในเรื่องที่อยู่อาศัย ซึ่งมีความเป็น “สากล” มากยิ่งขึ้น

1.4 อิทธิพลจากวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ปัจจุบันความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์สะดวกสบายขึ้น เพราะมีประสิทธิกรรรมใหม่ๆ ที่คอยช่วยเหลือหรือรับใช้มนุษย์ สังคมไทยก็ได้รับผลประโยชน์จากความก้าวหน้าดังกล่าวนี้ด้วยจึงทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก

1.5 อิทธิพลจากลัทธิคอมมิวนิสต์ รัฐบาลไทยถือว่าลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นภัยต่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ จึงได้ทำการปราบปรามตลอดมา สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ลัทธิคอมมิวนิสต์ขยายตัวในสังคมไทยได้ ก็คือ ความไม่เสมอภาคในสังคม ไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจ การเมือง หรือสังคม ดังนั้น การจะต่อสู้หรือปราบปรามคอมมิวนิสต์ให้ได้ผลจะต้องขจัดเงื่อนไขที่ไม่เสมอภาคและไม่ยุติธรรมให้หมดสิ้น สังคมไทยจึงได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาขึ้นมากกว่าเดิมมาก

2. ปัจจัยภายใน

ปัจจัยภายใน คือ ปัจจัยภายในตัวของสังคมเองที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ได้แก่

2.1 การกระทำของปัจเจกบุคคล หมายถึง การที่มีบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มหนึ่งกระทำการโดยเด็ดขาดเพื่อให้สังคมเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ตนหรือพวกตนต้องการ เช่น การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการปกครอง จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย

ธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข การกระทำเช่นนั้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม อย่างฉับพลัน

2.2 การวางแผนพัฒนาสังคม หมายถึง การวางแผนในระดับชาติที่รัฐบาลได้ กำหนดให้มีคณะกรรมการรับผิดชอบวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขึ้น เพื่อต้องการให้เกิด การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในทิศทางที่รัฐบาลต้องการ

2.3 ระบบค่านิยม ปัจจุบันอาจจะไม่เห็นเด่นชัด เพราะเป็นลักษณะที่ไม่ได้ตั้งใจ แต่อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ ในสังคมไทยมีระบบค่านิยมหลายอย่างที่สนับสนุน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น ค่านิยมในเรื่องการประนีประนอมหรือค่านิยมในเรื่องการ เรียนรู้

สังคมกับการพัฒนา

ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะได้มีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 และได้ใช้แผนไปแล้วถึง 5 ฉบับก็ตาม การพัฒนาสังคมไทยก็ยังประสบปัญหาอยู่ หลายประการด้วยกัน เช่น การเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมต่างๆ ส่วนใหญ่จะอยู่ในกรุงเทพฯ และบริเวณรอบๆ กรุงเทพฯ ทำให้กรุงเทพฯ ขยายมากขึ้น แต่ชนบทขาดการพัฒนา ส่งผลให้ รายได้ระหว่างชาวเมืองกับชาวชนบทห่างไกลกันมาก ปัจจุบันมีประชากรที่ยากจนอยู่ถึงกว่า 10 ล้านคนในประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและ สภาพแวดล้อม มีการตัดไม้ทำลายป่า และทำลายสิ่งแวดล้อมทั้งในน้ำ บนดิน และในอากาศ เป็นอย่างมาก

การพัฒนาเศรษฐกิจในลักษณะดังกล่าวนี้จึงทำให้เนอร์แมน เจคอบส์ (Norman Jacobs) วิจารณ์ว่าเมืองไทยทันสมัยแต่ไม่พัฒนา³ ทั้งนี้เพราะเขามองว่าการพัฒนานั้นเป็นการเปลี่ยนแปลง ทางคุณภาพ ส่วนความทันสมัยเป็นการเปลี่ยนแปลงทางปริมาณของสังคม ถึงแม้ว่างานเขียน ชิ้นนี้ของเจคอบส์จะมีข้อที่ควรโต้แย้งอยู่หลายประเด็นก็ตาม แต่การที่เขาเรียกลักษณะการพัฒนา ของสังคมไทยว่า “ทันสมัยแต่ไม่พัฒนา” นั้นก็เป็นสิ่งที่ควรนำมาพิจารณาเป็นอย่างยิ่ง

³ Norman Jacobs, *Modernization without Development : Thailand as an Asian Case Study*. New York : Praeger, 1971.

ตลอดระยะเวลาเกือบสามทศวรรษที่ผ่านมาทั้งภาครัฐและเอกชนได้มีความพยายามที่จะพัฒนาประเทศไทยให้เจริญรุ่งเรืองทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม หรือที่เรียกกันว่า เพื่อให้ประชาชน “กินดี อยู่ดี” รวมทั้งเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องที่นอร์แมน เจคอบส์ ได้ชี้ให้เห็นด้วย ซึ่งโดยสรุปแล้วแนวคิดในการพัฒนาประเทศเท่าที่ผ่านมานี้มีอยู่ 3 แนวทางด้วยกัน คือ⁸

1. **ฝ่ายปฏิรูปในระบบ** แนวทางนี้เสนอโดยข้าราชการรุ่นใหม่ ๆ ในสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และได้รับการสนับสนุนจากนักวิชาการทั้งในหน่วยงานราชการและเอกชนอยู่มาก

ผู้ที่สนับสนุนแนวทางนี้มองว่า การพัฒนาแบบเพิ่มความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจด้วยการลงทุนและแก้ไขปัญหาด้านเทคนิคต่าง ๆ ยังเป็นความจำเป็นอยู่ เพียงแต่จะต้องมีการกระจายรายได้ให้ทั่วถึงมากขึ้น เพื่อให้เศรษฐกิจทั้งระบบสามารถพัฒนาต่อไปได้ และสังคมไม่มีความขัดแย้งหรือแตกต่างกันมากเกินไป ขณะเดียวกันก็สนใจการพัฒนาสังคม เช่น ทางด้านการศึกษา และการสาธารณสุขด้วย เนื่องจากเห็นว่าจำเป็นต้องพัฒนาสิ่งเหล่านี้ควบคู่ไปกับเศรษฐกิจเพื่อรับใช้เศรษฐกิจให้รุดหน้า

2. **ฝ่ายพัฒนาวัฒนธรรมและจิตใจ** แนวทางนี้เสนอโดยพวกนักกิจกรรมและนักพัฒนาเอกชนบางกลุ่มที่มีแนวคิดโน้มเอียงไปทางมนุษยธรรมนิยม และวัฒนธรรมนิยม กลุ่มนี้คัดค้านการพัฒนาที่เน้นทางวัตถุทั้งกระบวนการหรือเกือบทั้งกระบวนการ เช่น พวกที่หันกลับไปหาศาสนา หรือหลักจริยธรรมหรือพวกโรแมนติคที่คิดถึงแต่อดีตอันสวยงามที่เคยปรากฏอยู่ในสมัยก่อนยุคทุนนิยม

ผู้ที่สนับสนุนแนวทางนี้ มองว่าการพัฒนาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันทำให้เกิดช่องว่างและเกิดความได้เปรียบเสียเปรียบในกลุ่มคน ทำให้คนจนยากลำบากมากขึ้นและยังทำลายวิถีชีวิตชนบทที่เคยสงบสุข ทำลายค่านิยมของไทย เช่น ความประหยัด เรียบง่าย ความซื่อสัตย์ และความดีงามต่าง ๆ พวกนี้เสนอความคิดเห็นที่คัดค้านหรือปฏิเสธการพัฒนาแบบที่เป็นอยู่ แล้วเสนอให้กลับไปหาชีวิตแบบดั้งเดิม ที่เน้นการพึ่งตนเองและพัฒนาทางด้านวัฒนธรรม และจิตใจแต่พวกนี้ก็ไม่ได้มีข้อเสนอที่เป็นระบบชัดเจนว่าต้องการจะเปลี่ยนทิศทางของการพัฒนาแบบทุนนิยม ที่เป็นกระแสหลักได้อย่างไร

⁸ วิทากร เชิงกุล, ทางเลือกสังคมไทย, สำนักพิมพ์สีก, 2528, หน้า 162-166.

3. ฝ่ายที่เน้นความสมดุลของการพัฒนา แนวทางนี้เสนอโดยนักวิชาการและนักพัฒนาหัวก้าวหน้า ที่ต้องการทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจที่จำเป็น มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม และให้มีการพัฒนาทางค่านิยมธรรมและจิตใจควบคู่กันไป

ผู้ที่สนับสนุนแนวทางนี้วิพากษ์วิจารณ์การพัฒนาแบบทุนนิยมมากพอ ๆ กับฝ่ายที่ 2 แต่ยอมรับความเป็นจริงว่าการที่จะสกัดกั้นการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งรวมทั้งการพัฒนาทางวัตถุนั้น เป็นไปได้ยาก เพราะประชาชนเพิ่มขึ้นทุกปี และต้องกิน ต้องใช้ สังคมจึงต้องหาวิธีการวางแผนการผลิต และการกระจายรายได้ให้มีประสิทธิภาพและทั่วถึง ตัวอย่างเช่น การที่จะไปสกัดกั้น ถนน ไฟฟ้า วิทยุ โทรทัศน์ และสินค้าต่าง ๆ ไม่ให้เข้าไปในหมู่บ้านคงเป็นไปได้ยาก ทางแก้ไขจึงอยู่ที่ว่าจะทำอย่างไรที่จะให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจกับการเปลี่ยนแปลง และรู้จักที่จะสร้างอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจ และการเมือง เพื่อที่ตัวเองจะได้เสียเปรียบน้อยลงและมีทางเลือกมากขึ้น

บทบาทของทหารกับการพัฒนาสังคม

กิจการทหารถือกำเนิดมาควบคู่กับความเป็นชาติไทย ทหารและพลเรือนนั้นดำรงอยู่คู่กันมาโดยตลอด พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ ผบ.ทบ. และรักษาราชการ ผบ.ทหารสูงสุดได้กล่าวในการบรรยายเรื่อง “ทหารกับประชาธิปไตยของไทย” ไว้ว่า⁴

“คำว่า “ทหาร” กับ “กองทัพ” ได้ปรากฏเป็นหลักฐาน เป็นกิจลักษณะ ในกฎหมายชื่อ กฎมณเฑียรบาล ซึ่งตราขึ้นในแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เมื่อ พ.ศ. 2011 ซึ่งทรงพยายามแยกกิจการทหารออกจากพลเรือนโดยมีเจ้าพระยามหาเสนาบดีดำรงตำแหน่งสมุหกลาโหม เป็นหัวหน้าของฝ่ายทหาร แต่ต่อมาการแยกกิจการทหารออกจากพลเรือนก็ทำไม่สำเร็จจึงต้องยอมรับเป็นทางราชการในกฎหมาย ชื่อ “พระธรรมนูญ” ซึ่งตราในแผ่นดินพระเจ้าทรงธรรม เมื่อ พ.ศ. 2164”

⁴ พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ, ยุทธศาสตร์การต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์, สำนักพิมพ์อคมศึกษา, 2532, หน้า 75.

เพราะฉะนั้น บทบาทของทหารในบางเรื่องจึงต้องมีความคาบเกี่ยวกับงานลักษณะ พลเรือนอยู่บ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่กำลังพัฒนาย่อมต้องอาศัยการระดมสรรพกำลังจาก ทุกทางและทุกหมู่เหล่ามาช่วยเหลือในการพัฒนาประเทศ ในกรณีนี้ ทหารก็ได้มีส่วนช่วยเหลือ ในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติเสมอมา ทั้งนี้เพราะลักษณะพิเศษของทหาร เช่น การมีระเบียบ วินัย และมีความเป็นกลุ่มก้อน ทำให้สามารถสนองตอบความต้องการในการพัฒนาได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ การที่ทหารได้มีบทบาทในการพัฒนาสังคมตลอดมานั้น เป็นเพราะว่างาน พัฒนานั้นมีความสัมพันธ์กับงานรักษาความมั่นคงของชาติ ประเทศชาติจะมีความมั่นคงได้ ประชาชนจะต้องมีชีวิตที่ดีทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ทั้งนี้เพื่อเป็นการเสริมกำลังอำนาจ ของชาติ ถ้าประเทศมีการพัฒนาย่อมมีความมั่นคงปลอดภัยจากอริราชศัตรู และมีอำนาจต่อรองใน ทางการเมืองและการทหารกับประเทศต่าง ๆ และถึงที่ข้าพเจ้าได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้นของบท ความนี้ว่า ปัจจัยประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมก็คือ อิทธิพลจากลัทธิคอมมิวนิสต์ ดังนั้น เพื่อเป็นการต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ ทหารจึงต้องเข้าไปมีส่วนช่วยเหลือในงาน พัฒนาชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานพัฒนาที่เสี่ยงอันตราย เช่น การสร้างถนนหนทาง หรือการพัฒนาแหล่งน้ำในเขตแทรกซึมของผู้อพยพลัทธิคอมมิวนิสต์ งาน ดังกล่าวนี้อัน ทหารได้เป็นผู้รับผิดชอบและเสี่ยงชีวิตให้กับประชาชนและสังคมแทบทั้งสิ้น

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้ระบุไว้ในมาตรา 56 กำลังทหารพึงใช้ “เพื่อการพัฒนา ประเทศ” เพราะฉะนั้น โดยหน้าที่แล้วทหารจึงต้องช่วยเหลือในการพัฒนาประเทศชาติด้วย แต่ ทั้งนี้ ทหารก็ได้ตระหนักเสมอมาว่า อะไร คือหน้าที่หลัก และอะไรคือหน้าที่รอง นอกจากนี้ใน การปฏิบัติหน้าที่เพื่อช่วยเหลือในการพัฒนาประเทศนั้น ทหารได้ปฏิบัติในฐานะที่เป็นกลไกของรัฐ เพื่อสนับสนุนงานของรัฐในช่วงที่เป็นระยะเปลี่ยนผ่านหรือ Transitional Period ซึ่งเป็นระยะที่ ต้องการระดมความช่วยเหลือจากทุกฝ่าย มิได้มีเจตนาอื่นแอบแฝงดังที่ได้เคยมีผู้วิเคราะห์วิจารณ์ บทบาทของทหารในทางการเมืองไว้แต่อย่างใด⁵ พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ ได้กล่าวยืนยันในเรื่อง นี้ไว้ว่า⁶

⁵ ศุ สุจิต บุญบงการ. “การแทรกแซงของทหารในเมืองไทย” วารสารสังคมศาสตร์. 15 (เมษายน-มิถุนายน 2521) หน้า 35-43. หรือ Eric Nordlinger, *Soldiers in Politics* (Englewood-Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1977).

⁶ พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ. อ้างแล้ว, หน้า 80.

“เรามีได้คิดที่จะเข้าไปมีบทบาทในลักษณะไปยึดอำนาจในการปกครองประเทศมาเป็นของกองทัพเลยแม้แต่น้อย บางคนอาจจะมองไปว่าทหารต้องการปกครองประเทศ ทหารต้องการทุกสิ่งทุกอย่าง....ทหารกลับคิดว่า ทำอย่างไร จึงจะให้ระยะเปลี่ยนแปลงนั้น มันสั้นที่สุด ทำอย่างไร จึงจะถอนตัวออกมาให้ได้เร็วที่สุด....”

เพราะฉะนั้น บทบาทในการพัฒนาสังคมของทหารเป็นบทบาทที่ทหารกระทำโดยหน้าที่ และในฐานะกลไกของรัฐและพร้อมเสมอที่จะถอนตัวออกมาเมื่อเสร็จสิ้นภารกิจ อีกประการหนึ่งในมิติของความมั่นคงของชาติแล้ว ทหารก็คงจะหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศชาติ เพื่อชดเชยเงื่อนไขที่จะเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ รวมทั้งเพื่อเกียรติและศักดิ์ศรีของชาติไทย

บทบาทของทหารในการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อเทียบกับภาคอื่น ๆ ของประเทศแล้วจะพบว่าเป็นภาคที่มีความเป็นที่สุดถึง 4 ประการด้วยกัน คือ มีพื้นที่มากที่สุด มีประชากรมากที่สุด มีความยากจนที่สุด และมีความสำคัญสูงสุดต่อความมั่นคงของประเทศ ในช่วงที่ผ่านมภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ประสบกับภาวะฝนแล้ง ก่อให้เกิดการขาดแคลนน้ำโดยทั่วไปเกือบทั้งหมด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงติดตามสถานการณ์อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ทรงทราบความทุกข์ยากของพสกนิกร ทรงห่วงใย และเป็นทุกข์ในพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นในโอกาสวันพระราชทานเพลิงศพผู้เสียชีวิต เนื่องจากอุบัติเหตุรถชนในการป้องกันประเทศ ณ วัดพระศรีมหาธาตุวรวิหาร กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2530 พระองค์ทรงมีพระราชปรารภกับ พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการทหารบก และรักษาราชการผู้บัญชาการทหารสูงสุด ขอให้กองทัพบกในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่เขียบพร้อมด้วยทรัพยากร กำลังคน และยุทธโธปกรณ์ นำเครื่องมือเครื่องใช้ที่จะสามารถนำไปช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นการเร่งด่วน หลังจากนั้น 72 ชั่วโมง คือ วันที่ 28 มีนาคม 2530 กองทัพบกก็ได้ระดมรถน้ำประมาณร้อยกว่าคัน ไปขนน้ำแจกให้กับประชาชน และส่งหน่วยทหารไปซุกเจาะบ่อน้ำบาดาลอีกหลายร้อยบ่อ

โครงการนำพระทัยจากในหลวงหรือโครงการอีสานเขียวจึงได้ก่อกำเนิดขึ้น

ประมาณเดือน มิถุนายน 2530 พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ ได้นำคณะทำงาน “โครงการนำพระราชหฤทัยจากในหลวงเพื่อพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” (ชื่อในขณะนั้น) เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเพื่อกราบบังคมทูลถวายรายงาน แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ได้กล่าวถึงรายละเอียดตอนนั้นว่า⁷

“...พระองค์ท่านที่ทรงมีพระเมตตามาก ทรงถามปัญหาต่าง ๆ แต่ปัญหาหนึ่งซึ่งท่านทรงถามแล้วเราตอบไม่ได้ คือ ตอบได้แต่ตอบได้ด้วยความผิด คือว่า น้ำที่เอาไปส่งให้พี่น้องประชาชนลึกรลือเท่าไร น้ำจะครบลึกรลือยี่สิบบาท ซึ่งแพงกว่าน้ำมัน ที่ราคาเกินกว่าลึกรลือ 10 บาท เพราะว่าขนส่งไกลเพราะว่าน้ำไม่มี บางทีต้องเอาไปจากจังหวัด ระยะทางห้าหกสิบกิโลเมตร ต้องวิ่งไปวิ่งกลับทั้งคืน พระองค์ท่านทรงถามว่า ทำอย่างไรถึงจะมีแผนระยะยาว เพราะว่ากองทัพชอบวางแผนอยู่แล้ว เราก็รับพระราชกระแสคำสั่งมา มาเริ่มทำกัน แก่ปัญหาอันเป็นขั้นตอนนี้”

ในการวางแผนเพื่อพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น กองทัพบกได้อาศัยประสบการณ์ที่เคยได้ทำงานพัฒนาในพื้นที่มาบ้าง รวมทั้งศึกษาจากผู้รู้ และทฤษฎีการพัฒนาต่าง ๆ ซึ่งสรุปได้ว่า การพัฒนานั้นจะต้องกระทำควบคู่กันไปในด้านวัตถุและจิตใจ ถ้าหากมุ่งพัฒนาด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะก็จะทำให้เกิดผลการพัฒนาชนิดผิดรูปผิดร่าง นอกจากนี้การพัฒนายังต้องให้ความสำคัญกับกิจกรรมในทุก ๆ ด้านที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ ดังนั้น ขอบข่ายของงานพัฒนาจึงกว้างขวางมาก⁸ หากพิจารณาถึงหน่วยงานอื่น ๆ เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน เป็นต้น การพัฒนาสังคมมิได้มุ่งเพียงขจัดปัญหาของสังคมในเรื่องหนึ่ง

⁷ พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ. “โครงการนำพระทัยจากในหลวง เพื่อพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ,” ใน โครงการนำพระทัยจากในหลวง: ความเขียวของอีสานเขียว, โครงการนำพระทัยจากในหลวง จัดพิมพ์ในโอกาสครบรอบปีที่ 2 วันที่ 28 มีนาคม 2532 หน้า 23-24.

⁸ ศุ. วิรัช เคียงหงษาภค. การพัฒนาชุมชนตามแนวคิดนักปรัชญาตะวันตก, โอเดียนสโตร์, 2529. และสมพันธ์ เคชะอริก นักอุดมคติไม่ได้หายไปไหน, ชมรมพัฒนเสวนา ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนนครราชสีมา, 2528.

เรื่องใดโดยเฉพาะ แต่ทำทุก ๆ ด้านไปด้วยกัน การแก้ปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยมิได้คำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อปัญหาเรื่องอื่น จึงมิใช่การแก้ปัญหาที่รอบคอบ และจะเป็นผลเสียก่อให้เกิดความขัดแย้งมากกว่าผลดี ดังนั้น โครงการอีสานเขียวจึงเป็นโครงการพัฒนาที่ประสานกับทุกหน่วยงานอย่างกว้างขวาง และพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจควบคู่กันไป ทั้งนี้เป็นการดำเนินการภายใต้ความร่วมมือและสนับสนุนจากรัฐบาล โดยกองทัพบกได้จัดตั้งศูนย์อำนวยการช่วยเหลือประชาชนตามแนวพระราชดำริ เพื่อพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ศชร.) ขึ้น และเป็นหน่วยงานอยู่ภายใต้คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.) ซึ่งมี ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ฯ นอกจากนี้ ฯพณฯ ยังดำรงตำแหน่งประธานกรรมการอำนวยการ โครงการน้ำพระทัยจากในหลวง แผนงานหลักของโครงการอีสานเขียว เพื่อพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวพระราชดำริ (กพร.) อีกด้วย

แผนงานหลักของโครงการแบ่งออกเป็น

1. แผนงานพัฒนาฟื้นฟูสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติ แผนงานนี้แบ่งออกเป็น การพัฒนาใน 3 ด้าน คือ แหล่งน้ำ ป่าไม้ และดิน ซึ่งแต่ละด้านมีหน่วยงานเข้าร่วมจัดทำแผน และโครงการต่าง ๆ เช่น ในปี 2532 มีหน่วยดำเนินงาน 16 หน่วยงาน ใน 6 กระทรวง มีแผนการดำเนินงานดังนี้

1.1 ด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ แบ่งออกเป็นโครงการชลประทานต่าง ๆ การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก การจัดตั้งสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า การสร้างฝายชะลอน้ำกับเก็บน้ำ การปฏิบัติการฝนหลวง การปรับปรุงบ่อน้ำต้น และชุดสระน้ำ การเจาะน้ำบาดาล และการปรับปรุงแหล่งน้ำผิวดิน เป็นต้น

1.2 ด้านการอนุรักษ์ดิน แบ่งออกเป็น การพัฒนาพื้นที่ดินเค็ม โครงการทุ่งกุลาร้องไห้ การทำปุ๋ยหมัก และโครงการปรับปรุงและบำรุงดินต่าง ๆ

1.3 ด้านป่าไม้และเกษตรกรรม แบ่งออกเป็น โครงการป้องกัน รักษา และหยุดยั้งการบุกรุกทำลายป่า แผนพิทักษ์อีสานเขียว โครงการจัดตั้งหมู่บ้านป่าไม้ โครงการปลูกป่า โครงการปลูกยาพารา โครงการผลิต และเพาะพันธุ์กล้าไม้ โครงการส่งเสริมการปลูกมะม่วงแก้ว มะม่วงหิมพานต์ และโครงการปลูกข้าวชุมชน เป็นต้น

2. แผนงานพัฒนายกระดับรายได้และการสร้างงาน แผนงานนี้มีหน่วยงานต่าง ๆ เข้าร่วมปฏิบัติการ 9 หน่วยงาน และได้มีการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพต่าง ๆ ขึ้น เช่น กลุ่มส่งเสริมการปลูกยางพารา และกลุ่มส่งเสริมการเลี้ยงโคนม เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีโครงการประมงในลักษณะต่าง ๆ โครงการส่งเสริมปศุสัตว์ โครงการปลูกไม้ทอง โครงการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และโครงการส่งเสริมอาชีพอื่น ๆ อีกหลายสิบโครงการ

3. แผนงานพัฒนาคุณภาพชีวิต แผนงานนี้มีหน่วยงานเข้าร่วมปฏิบัติงานในพื้นที่ 14 หน่วยงาน แบ่งออกเป็น

3.1 แผนงานพัฒนาอนามัยแม่และเด็ก เป็นการพัฒนาให้แม่และเด็กในชนบทยากจนได้รับสารอาหารครบถ้วน โดยใช้ระบบการส่งเสริมการเลี้ยงปลา สุกร ไก่ และการทำแปลงผักสวนครัวแบบผสมผสาน ตลอดจนการอบรมให้ความรู้ด้านอนามัยพื้นฐานและหลักโภชนาการเบื้องต้น

3.2 แผนงานพัฒนาด้านสาธารณสุขมูลฐาน ซึ่งมีกระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงาน แบ่งออกเป็นโครงการจัดสร้างส้วมราชน้ำ โครงการอบรมช่างสุขภัณฑ์หมู่บ้าน โครงการวางแผนครอบครัว โครงการสมุนไพร โครงการควบคุมโรคติดต่อและโครงการแนะนำการบริโภคอาหารและการใช้ยาให้ถูกต้อง

4. แผนงานพิเศษ แผนงานนี้มีหน่วยงานเข้าร่วมดำเนินการ 66 หน่วยงาน ประกอบด้วยสถาบันอุดมศึกษา 29 สถาบัน วิทยาลัย 17 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และหน่วยงานอื่น ๆ อีกโดยแบ่งออกเป็น

4.1 โครงการมหาวิทยาลัย สนับสนุนงานพัฒนาตามโครงการน้ำพระทัยจากในหลวง โครงการนี้เป็นการระดมสติปัญญาของบุคลากรจากทุกมหาวิทยาลัย และสถาบันอุดมศึกษาในประเทศ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษา วิจัย และนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ มาใช้ในกระบวนการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างเต็มกำลังความสามารถ ลักษณะการดำเนินงานของโครงการมหาวิทยาลัยฯ ส่วนใหญ่อยู่ในรูปของวิชาการ ผลการดำเนินงานที่จะกระทบถึงประชาชนโดยตรงทันที ทันใดนั้น อาจไม่เด่นชัด อย่างไรก็ตาม ผลของการดำเนินงานก็คงจะเป็นประโยชน์และสามารถเสริมการพัฒนาตามแผนหลักอื่น ๆ ของ ศชร. และเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยส่วนร่วม

ในด้านการดำเนินงาน โครงการมหาวิทยาลัย ฯ ประกอบด้วยคณะกรรมการ และ คณะทำงาน ดังนี้ (1) คณะกรรมการที่ปรึกษา มีหน้าที่ให้คำปรึกษาการดำเนินงานต่าง ๆ (2) คณะกรรมการบริหารโครงการ มีหน้าที่กำหนดนโยบายและแนวทางของโครงการ พิจารณา งบประมาณค่าใช้จ่าย และตรวจสอบการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามนโยบาย และระเบียบของทาง ราชการ (3) คณะทำงานโครงการประเภทปฏิบัติการ มีหน้าที่ศึกษาวิเคราะห์โครงการประเภท ปฏิบัติการ ติดตามและประเมินผล การปฏิบัติงานของโครงการ (4) คณะทำงานโครงการ ประเภทวิจัย มีหน้าที่ศึกษาวิเคราะห์โครงการประเภทวิจัย ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน ของโครงการ (5) คณะทำงานประเภทฝึกอบรมและประเมินผล มีหน้าที่ศึกษาวิเคราะห์โครงการ ประเภทฝึกอบรม และประเมินผล ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานของโครงการ (6) คณะทำงานฝ่ายประสานงาน มีหน้าที่ประสานงานระหว่างมหาวิทยาลัย และสถาบันอุดมศึกษา หน่วยราชการ ภาคเอกชนและงานระหว่างมหาวิทยาลัย และสถาบันอุดมศึกษา หน่วยราชการ ภาคเอกชน และองค์การต่างประเทศ ในส่วนที่เกี่ยวกับโครงการมหาวิทยาลัย ฯ

นอกจากนี้ ยังมีคณะกรรมการภาคเอกชนโครงการมหาวิทยาลัย ฯ มีหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำในการพิจารณากำหนดนโยบาย และแนวทางของโครงการมหาวิทยาลัย พิจารณา งบประมาณค่าใช้จ่ายของโครงการ และร่วมติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงานของ โครงการให้เป็นไปตามนโยบาย รวมทั้งดำเนินการให้ได้มาซึ่ง เงินทุน และการสนับสนุนอื่น ๆ ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่โครงการโดยส่วนร่วม

4.2 ศูนย์ ค.ว.ร. ภาคเอกชน หน่วยงานนี้จัดตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2531 ที่จังหวัดขอนแก่น และกำลังขยายออกไปให้ครบทั้ง 17 จังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ค.ว.ร. มีความหมายดังนี้

- ก. หมายถึง คฤหัสถ์ ซึ่งได้แก่ พ่อค้า ประชาชนทุกสาขาอาชีพ
- ว. หมายถึง วัด ซึ่งได้แก่ พระภิกษุและสามเณร
- ร. หมายถึง ข้าราชการทั่วไปและพนักงานรัฐวิสาหกิจ

ซึ่งทั้ง 3 ฝ่ายนี้ ได้ทำพิธีหล่อหลอมรวมจิตใจกันตั้งสัจจาธิษฐานน้อมนำจิตใจของทุกคนให้ยึดมั่น ในคุณงามความดีตามหลักพระศาสนาธรรม

เพราะฉะนั้น ศูนย์ ก.ว.ร. อีสานจึงเป็นหน่วยงานที่จะช่วยพัฒนาคนและพัฒนาจิตใจของพี่น้องประชาชนในภาคอีสาน นอกเหนือไปจากการทำหน้าที่เป็นสื่อประสานสร้างพฤติกรรมร่วมระหว่างกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในการทำความเข้าใจในสาระประโยชน์ของโครงการอีสานเขียว ตลอดจนเปิดช่องทางให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นของตนอย่างแท้จริง

กองทัพบกในฐานะผู้ประสาน

จากโครงการและแผนงานต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่า บทบาทของกองทัพบกนั้น เป็นเพียงผู้ประสาน สนับสนุน และกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาขึ้น พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ ได้กล่าวในเรื่องนี้ไว้ว่า⁹

“ผมอยากจะเรียนว่า เรามีหน้าที่เป็นแต่เพียงผู้ประสานงาน เพราะฉะนั้น การที่ผมมายืนอยู่ที่นี้ ผมไม่ได้มาในฐานะผู้ที่มีความรู้ในด้านเศรษฐกิจและมีความชำนาญในเฉพาะเรื่องหนึ่งเรื่องใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ และการสร้างความสุขให้กับคนอีสาน ผมมีแต่แรง ผมมีแต่จิตใจของผมที่แน่วแน่ในการที่จะผลักดันให้โครงการอีสานเขียวเป็นผลในการปฏิบัติขึ้นมาให้ได้ เพื่อที่จะปลดทุกข์ในพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตลอดจนมีบทบาทในการสร้างสรรค์ความผาสุกให้กับพี่น้องชาวอีสานให้ได้”

จากการทำหน้าที่ประสานงานของกองทัพบก ปัจจุบันโครงการอีสานเขียวจึงได้รับงบประมาณสนับสนุนจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

1. งบประมาณปกติของรัฐบาล ซึ่งเป็นงบที่หน่วยราชการทุกกระทรวง ทบวง กรม มีเพื่อการพัฒนาอยู่แล้ว
2. งบประมาณที่ขอเพิ่มเติมจากรัฐบาล โดยถือเป็นงบเร่งรัด เพื่อให้โครงการบรรลุเป้าหมายโดยเร็วที่สุด จะเป็นลักษณะการเสนอขอเป็นระยะปีต่อปี
3. เงินช่วยเหลือในรูปโครงการจากต่างประเทศ โดยต้องมีการพิจารณาในเรื่องของเงื่อนไขให้สอดคล้องกับแผนงานที่วางไว้ ซึ่งขณะนี้มีประเทศที่เสนอให้ความช่วยเหลือประมาณ 16 ประเทศ

⁹ พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ, “โครงการอีสานเขียว สมรภูมิใหญ่ของสงครามกับความยากจน” ในโครงการนำพระทัยจากในหลวง... ความเขียวของอีสานเขียว. โครงการนำพระทัยจากในหลวง, 2531. หน้า 28.

4. เงินบริจาคจากประชาชน และหน่วยงานภาคเอกชน ซึ่งอาจเป็นทั้งตัวเงินหรือความช่วยเหลือด้านเครื่องมือ อุปกรณ์หรือสิ่งของจำเป็น

เป้าหมายของโครงการอีสานเขียว

พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ ได้สรุปเป้าหมายของโครงการอีสานเขียวไว้ ดังนี้¹⁰

1. ทำอย่างไรจึงจะปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้อีสานหลุดพ้นจากความเสื่อมโทรม ให้อีสานพ้นจากจุลวิฤติ และจุดที่จะนำความหายนะมาสู่อีสานหรือประเทศชาติในที่สุด เรื่องของกิน ซึ่งถือว่าเป็นทุนอันหนึ่ง ทำอย่างไรจะปรับปรุงคุณภาพของกินให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ให้ได้ หรือในเรื่องของน้ำ ซึ่งเป็นเรื่องหลัก ทำอย่างไรที่จะให้เกิด “กินดี น้ำชุ่ม” เหล่านี้เป็นความคิดในการพัฒนา ในที่สุดเราก็สรุปออกมาได้ว่า หนทางบำบัดทุกข์ที่ที่สุด ในการที่จะสร้างสภาพแวดล้อมในเชิงทรัพยากรต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการเกษตรกรรม เราควรจะทำอย่างไรบ้าง เรื่องป่า น้ำ ดิน และส่วนประกอบอื่นๆ

2. ประเด็นที่มีความสำคัญ โดยเฉพาะในด้านการประกอบธุรกิจภาคเอกชน ก็คือ ทำอย่างไร โครงสร้างของรัฐหรือการประกอบการของรัฐก็ดี หรือธุรกิจที่ประกอบการโดยภาคเอกชนก็ดี ซึ่งจะทำให้คนอีสานมีงานทำหรือมีรายได้เพิ่มขึ้น จะทำอย่างไรให้การประกอบกิจกรรมของพี่น้องเกษตรกรในภาคอีสานแทนที่จะทำให้แต่ระคายพอกินพอใช้ แต่ควรจะทำให้เกินระดับนั้น ให้มีขีดความสามารถในการผลิตที่สูงขึ้น เพื่อการค้า หรือเพื่ออะไรก็ตามที่จะเป็นการเพิ่มรายได้ให้มากขึ้น หรือจะทำอย่างไรให้มีโรงงานที่มีการแปรรูป แปรรูปผลผลิตเป็นอุตสาหกรรมการเกษตรให้มีมากขึ้น

3. ทำอย่างไรให้คนอีสานยืนอยู่บนขาของตนเองได้ เริ่มตั้งแต่สังคมของอีสาน การศึกษา พฤติกรรมของชาวอีสานที่น่าจะมีการเปลี่ยนแปลง หรือจะปรับปรุงพฤติกรรมคนอีสาน เช่น ปรับให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมใหม่ที่เปลี่ยนไป และจะทำอย่างไรให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจของอีสานอยู่บนลำแข้งของตัวเองให้ได้ หากอีสานยังต้องพึ่งโน่นพึ่งนี้ตลอดเวลา ก็แน่นอนที่สุด อีสานก็อยู่ไม่ได้ และไม่สามารถเจริญเติบโตได้

¹⁰ พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ, อ้างแล้ว, หน้า 34-35.

บทส่งท้าย : การพัฒนาอีสานกับความมั่นคงของชาติ

จากสิ่งที่ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้วนี้ จะเห็นได้ว่าทหารได้มีส่วนช่วยเหลือและสนับสนุนในการพัฒนาประเทศมาแต่ครั้งอดีตกาล และการทำหน้าที่พัฒนาสังคมนั้นทหารก็ทำในขอบข่ายของหน้าที่ ซึ่งได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและภายใต้รัฐบาล โดยทางกองทัพได้พยายามศึกษาวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม แล้วจัดทำเป็นโครงการพัฒนาขึ้นมา ดังเช่น โครงการอีสานเขียวที่กล่าวมาแล้วนี้ ซึ่งทหารทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ประสานงาน และผลักดันสนับสนุนโครงการเท่านั้น และถ้าหากมองในมิติของความมั่นคงของชาติแล้ว โครงการอีสานเขียวเป็นโครงการที่มีความสำคัญเร่งด่วนเป็นอย่างยิ่ง เพราะประเทศจะมั่นคงได้ก็ด้วยเหตุ 5 ประการ คือ (1) ความมั่นคงทางด้านการเมืองหรือลัทธิการปกครอง (2) ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (3) ความมั่นคงทางวัฒนธรรม (4) ความมั่นคงทางด้านการป้องกันประเทศ และ (5) ความมั่นคงทางเทคโนโลยี

สำหรับภาคอีสานแล้ว เราก็ต้องยอมรับว่า สภาพของภูมิภาคนี้มีพรมแดนติดแนวชายแดนลาวและกัมพูชา มีอาณาเขตเป็นพื้นที่โล่งเตียน ฉะนั้นความมั่นคงทางด้านการเมืองจึงเป็นเรื่องที่ล่อแหลม อีกทั้งปัญหาความยากจนที่อยู่ในระดับสูงสุดของประเทศ ปัญหาการเอารัดเอาเปรียบและการกดขี่ข่มเหง ซึ่งเมื่อโครงการอีสานเขียวประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้แล้ว ประเทศชาติก็จะเกิดความมั่นคงพร้อมกับที่ประชาชนมีความมั่งคั่ง และจากการประเมินผลโครงการอีสานเขียว ซึ่งทำการวิจัยโดยมหาวิทยาลัยอีสานเหนือ และอีสานใต้ เมื่อเดือนกรกฎาคม 2532 พบว่าโครงการส่วนใหญ่ดำเนินไปตามแผนงาน และจุกมุงหมายเป็นอย่างดี จึงเชื่อแน่ว่า เมื่อการพัฒนาได้ผลตามที่วางไว้แล้ว สภาพความเป็นอยู่หรือคุณภาพชีวิตของชาวอีสานก็จะได้รับการยกระดับให้สูงขึ้น ประชากรจะเลี้ยงตัวเองได้ พึ่งตนเองได้ ลก ละ หรือเลิกลาบายมุขได้ และไม่ต้องประสบกับภาวะความยากจนอีกต่อไป เมื่อถึงตอนนั้น “ประเทศก็จะมั่นคง ประชาชนก็จะมั่งคั่ง”